

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Crisis Theologica

Cárdenas, Juan de

Sevilla, 1687

Cap. II. Propria sententia circa punctum quæstionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75689](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75689)

datum credendi tunc inducit obligationem, cum impius lege, & præcepto compellitur ad iustitiam adipiscendam: qua obrenta præceptum Fidei non habet amplius vim obligandi, ut remedium ad iustificacionem. Habet tamen ut est præceptum virtutis Theologicæ, quamvis facile non sit, ut ait Bañez 2.2. quæst. 22. art. 1. dub. 2., designare tempus certum, quo obligat præceptum credendi, ut est actus virtutis. Satis probabiliter dicitur speciale tempus, quo quis credere debet, esse quando tentationes insurgunt, quibus tentatur fides hominis. Et idem iuris est de præceptuo Spei, & charitatis: ita ut certo tempore Fidei actum elicere debeamus, &c. Et postea quæst. 7. designat varia tempora, in quibus tenetur Fidelis confiteri Fidem, quæ confessio fieri non potest sine actu interno Fidei.

4. Itaque P. Azor in charitate, sicut in Fide, & Spe, distinguit præceptum charitatis, ut est medium iustificationis, & ut est præceptum virtutis Theologicæ. Et ut est medium iustificationis, dicit non habere vim obligandi, nisi quando quis tenetur ad iustitiam adipiscendam. Sed ut est præceptum virtutis Theologicæ, habere vim obligandi, ut certis temporibus eliciatur actus charitatis.

15. Scio in editione ann. 1600. deficere ea verba: *Habet tamen, ut est præceptum virtutis Theologicæ, &c.* Sed habentur in editione ann. 1602. qua ego vtor. Et ideo excusationem habent, qui eam propositionem attribuunt P. Azorio. Hæc ergo septima propositio, in quo cumque Authore inveniatur, damnata manet, *ut iacet*; quidquid sit, an attentis alij verbis habeat, vel non habeat sanum sensum. Cuius rei iudicium Sacræ Congregationi subiicio.

6. Notandum etiam est, cum iure Diuino non sint determinata tempora, in quibus obligat præceptum

diligendi Deum, Theologos abijisse in diversas sententias. Quas, quia breviter refert P. Tamburinus tom. 1. lib. 2. in Decalog. cap. 3. §. 2. num. 1., eius verbis vtor: [Primum tempus, quod aliqui assignant, est initium vsus rationis. Secundum, finis vitæ. Tertium, tota vita inderminate sumpta, ut saltem semel in ea ametur Deus. Quartum, omnes dies festivi, in quibus debemus Deo specialiter vacare. Quintum, tempus, quo adultus suscipit Baptismum. Sextum, tempus quo quis suscipit Eucharistiam. Septimum, quando forte sumitur martyrium. Octavum, quando magnum à Deo accipis beneficium. Nonum, quando audis aliquem contra Deum blasphemantem. Decimum, quando gravi vrgeas tentatione, præsertim odij Dei cum periculo consensus, nisi ad Deum per amorem te convertas.]

Tamb.

CAPVT II.

*Propria sententia circa punctum
quæstionis.*

ARTICVLVS I.

Quam certum sit, eas tres propositiones damnatas, esse falsas?

NON EGET SVMMARIO.

7. **E**As tres propositiones damnatas inde constat manifeste esse reiiciendas tamquam certo falsas; quia ex ipsa dignitate, primatu, & magnitudine præcepti (nam hoc est maximum, & vrimum mandatum) Doctores magni nominis censent, ita obligare, ut non multum temporis differendus sit actus dilectionis Dei super omnia, sed ita ut sit sæpius repetendus non vltra diuturnum tempus. Ita P. Suarez

2. 2. disp. 5. de Charit. sect. 5., qui num.
Suarez 3. proposuit multos casus, in quibus
 obligat præceptum dilectionis Dei,
 propter implendum aliud præceptum,
 scilicet articulum mortis; item casum,
 in quo minister Sacramenti debet se
 prius iustificare extra confessionem,
 ad ministrandum; item in occasione
 gravissimæ tentationis, quando existi-
 matur, actum dilectionis Dei fore op-
 portunissimum remedium. &c.

8. Postea vero num. 4. addit, præ-
 ceptum charitatis etiam per se, & in-
 dependentem ab alijs præceptis habere
 vim obligandi. vbi subiungit: *Ceterum*
articulus temporis non tam affirmative,
quam negative assignari potest; sicut in
præcepto restitutionis dicitur obligare
ad non multum differendam restitutio-
nem, licet non possit assignari primum
instans restitutionis. Nam quamvis
 hæc dicat de tempore, quo imple-
 dum est præceptum charitatis, post-
 quam puer ad usum rationis pervenit;
 eodem modo intelligendum id est,
 cum inferius asserit, non multo tem-
 pore differendam esse horum actuum
 repetitionem. Et tandem concludit:
Quantum autem futurum sit hoc tem-
pus (dilationis) prudentia relinquen-
dum est. Et ob hanc causam graves
 Authores hanc obligationem exten-
 derunt ad singulos dies festos, & ad
 alios casus, qui tempore non diuctur-
 no solent contingere; vt art. seq. refe-
 ram.

ARTICVLVS II.

Statuitur conclusio de tempore,
quo obligat præceptum; & du-
plex prænotatio.

SVMMARIVM.

Præceptum diligendi Deum per se obli-
gat ad frequentiam actuum. n. 9.
Varij dicendi mod i plurium Theologo-

rum in suffragium huius sententia.
 n. 9. & seqq.

Præceptum per se dilectionis Dei im-
pletur, quamvis eliciatur dilectio
propter aliud præceptum. n. 14.

Idque explicatur exemplis, n. 14. &
 seqq.

Quo pacto plures excusentur à pecca-
to, qui hanc actuum frequentiam
non exercent. n. 18.

9. **D**icendum ergo est, præcep-
 tum diligendi Deum per se
 obligare ad frequens exercitium illius,
 ita vt non multo tempore differa-
 tur. Hæc videtur esse mens P. Suarii
 proxime citati. Et favet Lumbier tom,
 3. Sum. num. 1796. ad hanc 5. prop. &
 t. 2. Summ. n. 709. verbis referendis
 disert. 11. cap. 2. art. 2. ad prop. 17. Fa-
 vent etiam Doctores, qui casus fre-
 quenter occurrentes adstruunt, in qui-
 bus obligat præceptum, sive per se, si-
 ve propter aliud. Et in primis huius
 sententiæ sunt Authores, qui dicunt
 vrgere præceptum Charitatis singulis
 diebus festis. Quæ sententia non est
 contemnenda, quia cum eius Autho-
 res censeant obligare ad frequentem
 repetitionem, & tempus remittendum
 est ad arbitrium prudentum, videtur
 prudens temporis designatio ea, quæ
 pro cultu Dei facta est. Hi sunt Scotus
 in 4. dist. 27. q. vnic. Angelus verb.
 Ferie. n. 41. Almainus in 3. dist. 37. q. Gabriel
 vnic. Gabriel ibid. q. vnic. art. 3. Tabien-
 na verb. Charitas. q. 20.

10. Sunt etiam pro hac sententia,
 qui docent, vrgere præceptum chari-
 tatis, cum quis accipit aliquod ingens
 beneficium à Deo; quod superaddit
 augmentum frequentia Quia lex ami-
 titia videtur exigere, quod homo be-
 nefactorem suum redamet. Hi sunt

Scotus. *Scotus*
 Sotus lib. 2. de Iust. quæst. 3. art. 10. Me- *Medin.*
 dina lib. 1. Sum. cap. 14. §. 2. P. Valencia *Valenc.*
 2. 2. disp. 3. quæst. 19. punct. 1. casu 4. *Toletus*
 Card. Toletus lib. 4. Sum. cap. cap 9. n.
 10. quos

Sanch. quos refert P. Thom. Sanch. lib. 2. in Decalog. cap. 35. n. 9. §. *Quartum.*

11. Pro eadem conclusione referendi sunt, qui dicunt, virgere præceptum charitatis, cum graves tentationes insurgunt, præcipue odij Dei, aut iracundiæ contra Deum, quæ in aliquibus solet esse tentatio frequens, præsertim in impatientibus, & iracundis. Ita P. Thom. Sanch. cit. n. 9. Bonac. tom. 2. disp. 3. punct. 2. num. 2. P. Valencia 2. 2. disp. 2. quæst. 4. punct. 1. P. Petr. Hurt. disp. 74. de Charit. sect. 6. §. 26. Bañez 2. 2. quæst. 2. 2. art. 1. dub. 2.

Sanch. Item Aragon, Petrus de Ledesma, Diana, Villalob. & Trullench, quos refert Leander à SS. Sacram. in Decal. tract. 4. disp. 2. quæst. 24.

12. Pro eadem citari possunt, qui docent, instare præceptum charitatis, cum quis audit blasphemiam, aut gravem iniuriam in Deum. Ex quo etiam augetur obligatio ad repetendos actus dilectionis Dei. Hanc sententiam tuentur P. Valencia 2. 2. disp. 7. q. 19. punct. 1. cas. 6. Nauarrus in Sum. cap. 11 num. 3.

13. Hæc omnia complexus est P. Didacus Alvarez de Paz vir sapientissimus, qui fere scholastico more scripsit tomos tres de vita spirituali. Et tom. 1. lib. 3. cap. 6. §. *Sed nemo* distinguens, quomodo charitas sit finis vitæ spiritualis, & quomodo sit præceptum de ea, de hoc secundo sic differit: *Hoc namque præceptum, quoad internum quidem erga Deum amoris affectum, quo scilicet volumus sua bona Deo, & ei per omnia placere statuimus, jubet, ut Deum diligamus, quoties tenemur gravia peccata relinquere (intellige, extra Sacramentum) & ad Dei amicitiam redire. Cum etiam iudicamus, nos sine actuali Dei amore esse casuros, & aliquod grave crimen incursum. Ac tandem QUANDO INTRA QUÆMLIBET ANNUM, & cum grave periculum imminet, aut ipse instat mortis articulus.*

14. In quo duo animadvertenda sunt. Primum est (quod prosequor ad prop. 17.) Præceptum per se dilectionis Dei impleri, quoties quis elicit actum dilectionis Dei in ordine ad implendum aliud præceptum. Quod patet in multis exemplis. Et sufficit vnum pro multis. Præceptum eleemosynæ obligat per se ex virtute misericordiæ in gravi, aut extrema necessitate. Titius ergo pressus gravi tentatione blasphemiam, opem fert Sempronio constituto in extrema necessitate, eo fine, ut liberet eum Deus ab ea tentatione. Itaque implet præceptum fugiendi blasphemiam. Numquid non implevit præceptum eleemosynæ, quod per se obligat ex misericordia? Implevit utique. Et ratio est: quia licet per se obliget ex misericordia, non obligat ad hoc, ut qui illud implet, respiciat in suo actu motivum misericordiæ; sed obligat, ut illum actum eliciat, sive is actus procedat ex suo, vel ex alio motivo.

15. Sic etiam contingit in præcepto per se dilectionis. Nam qui elicit hunc actum propter motivum poenitentiae, vel propter motivum reddendi se securum à damnatione æterna, implet utique præceptum per se dilectionis Dei. Quia licet hoc præceptum præcipiat per se, independenter ab alio præcepto suum actum: non præcipit, quod talis actus fiat independenter ab alio præcepto. Itaque si hoc præceptum per se, & ratione sui præciperet, quod in quolibet die festo eliceret actum dilectionis Dei; si in die dominica eliceret actum dilectionis Dei propter vitandam aliquam tentationem, utique impleret illud præceptum, quod per se præcipiat dilectionem Dei.

16. Itaque qui tenetur elicere actum dilectionis Dei, quia urget tentatio dilectionis lascivæ erga creaturam, cognoscens actum dilectionis Dei esse sibi remedium contra tentationem; si tunc non elicit actum dilectionis

tionis Dei, non peccat contra præceptum charitatis erga Deum, sed contra præceptum castitatis. Si vero elicit tunc eum actum dilectionis Dei, quo liberatur à tentatione, implet vtrumque præceptum; charitatis, ex qua tenetur frequenter diligere Deum; & Castitatis, quod tunc vrgebat.

17. Sic etiam qui tenetur audire Missam in die festo, & primo mane pressus tentatione luxuriæ cognoscit, sibi esse remedium præsentaneum audire Missam statim. Si tunc non conatur audire Missam, cum possit, violat præceptum castitatis; non autem præceptum audiendi Missam, quam & si non audiat primo mane, potest mox eam audire: si tamen audit illam tunc, implet vtrumque præceptum, & audiendi Missam in die festo, & servandi castitatem.

18. Alterum prænotandum est, *P. Gran.* quod observavit P. Granado 2.2. contr. 3. de Charitat. tract. 14, scilicet occultum esse, & difficile determinare punctum temporis fixum, & certum, in quo vrgeat hoc præceptum charitatis erga Deum: *In qua vix aliquid certi statui potest: quod deserviet, vt facile admittamus invincibilem ignorantiam, que excuset à culpa plures, qui hoc præceptum fortasse non impleverunt.* Iuxta quam prudentissimam observationem, quando dicimus, præceptum charitatis obligare ad actus dilectionis Dei frequentes; valde occultum & incertum est determinare instans fixum, in quo instet hoc præceptum; solum enim dicimus violari præceptum, cum multo tempore differtur dilectio Dei, iudicio prudentis; & mensis integer videtur mihi multum tempus, ob summam huius præcepti dignitatem. Excusabuntur tamen plurimi ab hoc peccato, propter ignorantiam, aut inadyertentiam invincibilem.

ARTICVS III.

Quam commune sit Fidelibus timoratis elicere actus dilectionis Dei?

SYMMARIUM.

Duplex est affectus charitatis, scilicet afficiens, & efficiens. n. 20.

Perfectio charitatis consistit in actu efficiente, non tam in afficiente. n. 21.

Qui implet præcepta, quia videt Deo esse placita, elicit actum dilectionis Dei. n. 22.

Quam frequenter fideles eliciant actus charitatis. n. 24.

Qui actus charitatis contineantur in oratione Dominica? n. 25.

Qui resistunt temptationibus, vt Deo placeant, eliciunt actum charitatis. n. 26.

19. **A**nte quam adducamus fundamenta pro conclusione stabilita, quod præceptum charitatis obligat ad eliciendum frequenter actus dilectionis Dei; operæ pretium est ostendere, quomodo per hanc conclusionem non imponatur Fidelibus onus importabile; sed potius *ingum suave, & onus leve*; quod quasi insensibiliter portant Fideles timorati, qui cōscientiæ suæ nō ignave prospiciunt: hi enim multos actus dilectionis Dei eliciunt, quamvis non advertant, eos esse actus charitatis. Qui licet eliciantur in ordine ad alia præcepta implenda, sive ad opera aliarum virtutum exercenda, etiam sufficiunt ad implendum præceptum charitatis erga Deum, iuxta supra dicta articul. antecedent.

Et

Cas. Pal.
Lorca.
Leand.
Et quod Fideles timorati frequenter
exerceant actum dilectionis Dei, no-
tarunt P. Castro Palao tom. 1 tract. 6.
disp. 1. punct. 4. num. 11. Lorca 2. 2.
sect. 3. disp. 58. num. 8. & Leander à SS.
Sacram. in Decalogo tract. 4. disp. 2.
quaest. 8.

Alvar.
20. Pro cuius rei claritate tria
observanda sunt. Primum est, id, quod
ex professo tractat P. Iacobus Alva-
rez de Paz tom. 1. de vita spirituali
lib. 3. part. 1. cap. 9., duplicem esse
charitatis affectum, scilicet afficien-
tem, & efficientem. Audienda sunt
verba huius sapientissimi viri. *Charitas*
afficiens est virtus ipsa charitatis, iusti
animam affectibus amoris inflammans,
& ad volendum Deo bona sua, ad gau-
dendum de perfectionibus Dei, ad desi-
derandum, ut omnes ei serviant, & Di-
vino subjiciantur imperio, & ad ipsius
praesentiam suspirandam, & ad alios
similes affectus impellens. Charitas au-
tem efficiens est ipsa etiam charitatis
virtus, pro ut movet ad custodienda
mandata, ad complectenda consilia, &
ad Divinum placitum exequendum; ita
ut supra dulcedinem, & teneritatem
amoris, operum efficacitatem habeat, &
Dei in omnibus (pro ut in hac vita pos-
sibile est) perficiat voluntatem. Chariti-
tatis afficientis vox est: [Sicut deside-
rat cervus ad fontes aquarum,] &c...
[Anima mea desideravit te in nocte]...
Charitatis efficientis opus est: [Iuravi,
& statui custodire iudicia iustitiae tuae:]
illud deinde: [Propter verba labiorum
tuorum ego custodi vias duras.]... Illa
magis ad tempus orationis pertinet: haec
magis ad tempus actionis; illa in deside-
rijs est; haec in opere; illa in verbo; ista
in vita; illa se amatricem proficitur;
ista se amatricem ostendit; quia ut Gre-
gorius ait, Probatio dilectionis exhibi-
tio est operis.

21. Secundum, quod etiam idem
asceticae vitae Doctor egregius tradit
ibidem, nempe quamvis uterque ac-

tus charitatis sit dignitate praestantissi-
mus, tamen perfectionem charitatis
non tam in charitate afficiente, quam
in charitate efficiente consistere. Ait
enim. *Perfectionis ergo natura non in*
charitate afficiente, sed in efficiente
consistit. Nec aliquis perfectus est, quia
dulcius ad Deum, & tenerius afficitur,
nec quia in fervore orationis maiorem
suavitatem, aut consolationem percipit;
sed quia maiore fidelitate, & conatu ex
charitate mandata uniuersa custodit,
purius vivit, & accuratius in omnibus
Divina se accommodat voluntati. Cõfir-
matque verbis Domini, Ioann. 14. Qui
non diligit me, sermones meos nõ servat.
Et subiungit in explicationem eorum
verborum: *Quasi dicat. Parum ad ve-*
ram dilectionem, atque adeo ad veram
perfectionem proderit, quod quis affec-
tibus abundet, se se ipsum non vincat, se
noxia non vitet, si suae saluti proficiat,
idest, mandata, & consilia non impleat,
Multum vero dilectionis, & perfectio-
nis habet, qui affectibus, & dulcedine
carens, praecepta complectitur, Divina
iussa custodit, & iuxta praescriptum
professionis suae, ab eo, quod Deo placi-
tum est, nulla ratione discedit. Quam
sententiam efficacissime confirmat
egregijs testimonijs Sanctorum Patrũ
Bernardi Ambrosij, Augustini, Orige-
nis, Clementis Alexandrini, & Ricar-
di à S. Victore. Et deinde cap. 10. hanc
perfectionem charitatis dividit in pri-
mam, mediam, & vltimam. Nam hoc,
quod est, velle vnire voluntatem suam
in omnibus cum Divina, recipit magis
& minus.

22. Tertium, esse actum forma-
lem charitatis illum, quo quis vult im-
plere praepcepta, aut pia opera facere,
quia videri illa esse placita Deo; sive eo
fine, ut Deo placeat. Patet ex duobus
prioribus praenotatis: nam charitas ef-
ficiens ut distinguitur ab afficien-
te, nihil aliud est, quam voluntas im-
plendi voluntatem Dei, sive faciendi

ca,

ea, quæ Deo sunt placita, vt specialiter constat ex prænotatione 2. Deinde Ioann. 8. dixit Christus *Christus D. Qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum: quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper.* Quis autem dubitet, hic explicare Christum D. efficaciam suæ charitatis. Et ideo P. Didacus Alvarez tom. 1. lib. 3. cap. 15. ad ea Christi verba subiungit. *Profec- to non relinquuntur soli, qui Christo capiti, & alijs proximis per charitatem perfectam Dei, & Proximi, adherent. Inde autem habent, vt quæ, ei placita sunt, faciant semper.* Iuxta quam sententiam ex charitate habent, quod faciant, quæ Deo sunt placita; quia charitas perfecta eo respicit.

23. Et Ioan. 15. ait Christus D. *Manete in dilectione mea.* (scilicet active, & passive, sive reciproce) *si præcepta mea seraueritis, manebitis in dilectione mea.* In quem locum S. Augustinus movet eam quæstionem. *Dilectio facit præcepta servare; an præcepta servata faciunt dilectionem?* Et immediate respondet: *Sed quis ambiget, quod dilectio præcedit?* id est, [dilectio facit, præcepta servare,] quod non aliter facit, nisi quatenus dilectio est voluntas implendi voluntatem Dei, & eius præcepta, scilicet ex affectu ad Deum. Petrus epist. 1. cap. 1. ait illis verbis: *Animas vestras castificantes in obedientia charitatis.* Hanc enim obedientiam charitatis exercent, qui obediunt Dei mendatis, vt Deo placeant.

S. Tho. Ideo S. Thom. in hunc locum hæc verba habet, quæ desumpsit ex glossa: *In obedientia charitatis. Glossa. In obediendo Deo ex charitate, servando eius mandata.*

24. Ex his tribus prænotatis clare constat, quam commune est fidelibus elicere actus charitatis, præcipue eius, quam vocamus efficientem, quæ ex genere suo perfectior est, quam afficiens. Nam fideles, qui non moven-

tur hypocrisis, aut alijs respectibus gloriæ inanis, cognoscunt, opera præcepta, & reliqua opera pia, quæ exercent, esse placita Deo; & cum videant, esse placita Deo, & aliunde non moveantur inanis gloriæ respectibus, fere impossibile videtur, quod ea opera pia, quæ faciunt, sive de præcepto, sive de consilio, non exequantur eo, quod videant esse placita Deo. Vnde cum Missam audiunt, concioni adsunt, orationi incumbunt, eleemosinam præbent, videntes, ea opera esse Deo placita, sane eo fine ea præstant. Operantur ergo ex motivo charitatis erga Deum, & consequenter actus charitatis eliciunt; & sic frequenter præceptum charitatis adimplent. Quin etiam exhortationibus Concionatorum, & Confessariorum, imo & lectione librorum spiritualium ad diligendum Deum frequenter moventur.

25. Ad hæc, vt notavit Lorca supra citatus, in duabus petitionibus orationis Dominicæ continetur actus charitatis in Deum: nam eum charitatis actum elicit, qui desiderat, sanctificari nomen Dei; item qui desiderat, quod omnes voluntatem Dei faciant in terra, sicut fit in Cælo. Imo est, & alia petitio, quæ includit etiam actum charitatis, scilicet: *Adveniat Regnum tuum.* Nam, istud Regnum est id, de quo dixit Christus *Regnum Dei intra vos est,* scilicet dilectionis Dei, & reliquarum virtutum. Qui ergo desiderat, nobis advenire Regnum dilectionis Dei, Deum ostenditur diligere; nam, vt ait S. Gregorius, *Qui desiderat diligere Deum, iam inceptit, illum diligere.* Qui ergo attentè, & ex affectu dicit orationem Dominicam, utique tres actus charitatis erga Deum elicit. Qui autem recitant officium Canonicum, in eo inveniunt quam plurimos actus dilectionis Dei, si attentè, & ex affectu recitent.

26. Præterea frequentissimum est

S. Aug.

Lorca.

S. Greg.

est inter fideles timoratos, resistere temptationibus, & abstinere à peccatis mortalibus, quia vident graviter displicere Deo: Quid autem est abstinere à peccato mortali, quia Deo displicet, nisi abstinere à peccato ex dilectione Dei? Cum ergo constet, ita commune esse fidelibus elicere frequenter actus charitatis erga Deum, non videbitur onerosum, quod teneamur vi præcepti charitatis ad elicendos frequenter actus dilectionis Dei.

ARTICVLVS IV.

Fundamenta, quibus probatur obligatio elicendi frequenter actum charitatis.

SUMMARIVM.

Varij textus Sacrae paginae, n. 27. & seqq.

In textu S. Petri non est consilium, sed præceptum n. 30.

Charitas est finis omnium Præceptorum. n. 31.

Quam difficile est servare præcepta sine frequentia dilectionis Dei. n. 32.

Quam difficile est aggredi media ardua sine efficacia intentionis finis. n. 33.

Textus Sacrae Paginae, & expositio S. Augustini ad rem nostram. n. 34. & 35.

Quam certum sit, charitatem esse finem omnium Præceptorum. n. 36.

Quomodo dilectio Dei fiat propter implenda præcepta, cum sit finis præceptorum? n. 37. & seqq.

27. **P**rimum desumitur ex Sacra Scriptura. Nam Deutoronomij cap. 6. dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hac, quae ego*

præcipio tibi hodie, in corde tuo: & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens. Quae omnia denotant continuationem, & frequentiam. Quomodo hæc componuntur cum eo, quod quis toto anno sit oblitus Dei, & eorum, quae Deo placita sunt?

28. Deinde Ioannis 15. ait Christus D. *Manete in dilectione mea.* Vbi P. Maldonado sic scribit n. 34. *Sumitur igitur passive, Manete in dilectione mea, id est, pergite me diligere, quem admodum Augustinus Chrysostomus, Leontius, Theophilatus, Beda, & Rupertus interpretantur.* Id autem verbum, *Manete*, quid aliud significat, nisi perseverantiam & frequentiam in actu dilectionis? Aut quomodo manet in actu dilectionis, qui toto anno abstinet à dilectione? maxime cum adeo sit facile implere præcepta, eo quod Deo sunt placita; aut in opera pia, quae facit, illa facere eo fine, ut Deo placeat in eis. Et his consonant verba quae immediate subiunguntur. *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea.* Vbi illa prima dictio *Mea* sumitur formaliter; id est, (si mea præcepta, quia mea sunt, & mihi placita servaveritis, manebitis diligentes me.) Et confirmant hunc sensum verba, quae immediate sequuntur: *Sicut & ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in eius dilectione.* Vbi P. Maldonado citatus notat esse idiotismum Hæbraicæ linguæ ponere *Et*, pro *Quia*; & sensum esse, (Ego Patris mei præcepta servavi, quia maneo in eius dilectione.) sive quod idem est, (Quia diligo Patrem, servo præcepta eius.) Cum ergo Christus D. præcipit manere in dilectione sua, & præcipit permanentiam, sive frequentiam actuum dilectionis; & modum insinuat, quo facile observentur præcepta sua, nempe præcedente dilectione eius, Kk Præ-

22. Præterea 1. Petri c. 4 dicitur: *Mutuam in vobis met ipsis charitatem continuam habentes; quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Vbi observandum est, agere S. Petrum, quamvis de charitate mutua fraternitatis, de illa tamen charitate supernaturali, quæ habet pro obiecto formali motivo ipsum Deum; hæc enim sola est, quæ operit multitudinem peccatorum. Hanc vult S. Petrus esse continuam. S. Thomas hic ait. *Id est, non interruptam.* Intellige moraliter.

S. Thom.

30. Dices, hoc potius esse difficile, quam præceptum. Sed contra est: nam id præscribit. S. Petrus, non tamquam voluntarium, sed tamquam necessarium: est enim necessarium, & graviter obligatorium querere modum operiendi multitudinem peccatorum: ergo quando S. Petrus in charitate continua constituit modum operiendi peccata, præfatam charitatem præscribit, non tamquam voluntariam, sed tamquam necessariam ad operiendam multitudinem peccatorum, id est, in ordine ad hoc, quod remittantur, & in ordine ad hoc, quod vitentur peccata.

31. Probatur secundo ea obligatio eliciendi frequenter actus dilectionis Dei. Pro quo supponendum est, præceptum Charitatis erga Deum esse finem reliquorum præceptorum; & reliqua præcepta esse media ad consequendam charitatem in actu erga Deum, ut expresse tradit S. Thom. 2. 2. quæst. 44. art. 1. Et id manifestum est ex Epist. 1. ad Timoth. cap. 1. vbi Paulus ait: *Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.* Quod etiam significat Regius Pfaltes Ps. 118. *Omnis consummationis (id est, perfectionis) Vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* Vbi

S. Aug.

iuxta S. Augustinum serm. 2. in Ps. 118. vocat finem perfectionis mandatum charitatis. Ita enim ait: *Latum man-*

datum non intelligo, nisi charitatem. Et mox: *Latum est mandatum charitatis nimis, mandatum illud geminum, quod iubetur Deus, & proximus diligi. Quid autem latius, quam ut ibi pendeat tota lex, & omnes Prophetæ.*

32. Iam vero hinc instruitur argumentum. Difficillimum est, & ideo moraliter impossibile servare multo tempore omnia reliqua præcepta, nisi frequenter eliciat homo actus charitatis erga Deum: sed est gravis obligatio in homine, auferendi talem difficultatem, seu impossibilitatem moralem: ergo est obligatio eliciendi frequenter actus charitatis erga Deum. Maior, quæ sola eget probatione, facile probari potest ab experientia, qua videmus, homines, qui non fatigant placere Deo, neque in actibus dilectionis Dei exercentur, in magnam ruere peccatorum abyssum. E contra vero qui frequenter Deum attendunt cum desiderio placendi illi, aut non displicendi, videmus sæpe innoxios longo tempore permanere. Hi enim sunt, qui observant id præceptum Christi *D. Manete in dilectione mea,*

33. Sed præcipue probatur Maior à priori ex ipsa ratione finis, quæ competit dilectioni Dei. Et enim difficilimum est aggredi media ardua, quando finis, ad quam ordinantur ea media, tepide amatur, & raro intenditur, aut appetitur: ita quando Pater mittit filium Romam, ut procuret aliquam dignitatem Ecclesiasticam; si filius tepide se gerit circa intentionem, & desiderium talis dignitatis, difficilimum illi est aggredi tam prolixum iter, & subire labores itineris, & reliqua media assumere: deficiente enim desiderio efficaci talis dignitatis, durissimum sibi videtur talia & tam ardua media executioni mandare. At qui ille, qui toto anno, aut per multum tempus non elicit actum amoris Dei, tepide se gerit circa finem, qui

qui est charitas erga Deum: ergo difficultimum est, quod animum erigat ad exequenda reliqua præcepta, quæ sunt media ad talem finem. Ideo homines tam facile violant reliqua præcepta, quia non curant de fine, scilicet placendi Deo, & ideo tantam inveniunt difficultatem in servandis præceptis, quia negligenter se gerunt circa intentionem finis, nempe charitatis erga Deum.

34. Huc respiciebat Psalterius Regius ps. 16. v. 4. Cum dixit: *Propter verba labiorum tuarum ego custodivi vias duras.* Quem locum P. Lorinus sic paraphrasticè explicat: *Difficile sane id, durumque (nempe observatio præceptorum) si natura spectetur innata corruptio. Sed amor me, ac reverentia, Deus, præceptorum, minarum, promissorum tuorum compulit ad ea, quæ dixi, cavenda.* Quod didicit ex S. Augustino serm. 9. de verbis Domini secundum Math. ubi ait: *Ecce unde illud iugum suave est, & sarcina levis. Et si angusta est paucis eligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus.* Dicit Psalmista: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras. Sed quæ dura sunt laborantibus, eisdem ipsis mitescunt amantibus.* Ecce docet S. Augustinus, præcepta esse dura & difficilia, ubi non adest dilectio Dei; & ubi hæc adest, esse facilia, iugum suave, & onus leve. Vbi etiam notabis in eo loco Psalmi, per eam clausulam, *Propter verba labiorum tuorum*, intelligere Augustinum præceptum dilectionis Dei.

35. Quod magis explicuit S. Augustinus lib. de nat. & grat. cap. 69. *Quomodo ergo dicitur, propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras; nisi quia utrumque verum est: Duræ sunt timori, leves amori?* Ex quo manifeste deducitur, præcepta sine exercitio dilectionis Dei esse dura, & difficilia; fieri autem levia ex dilectione Dei.

36. Quod autem charitas erga Deum sit finis, ad quem cætera præcepta, reliquaque virtutum opera ordinantur, constat ex dictis num. 31. & præcipue ex 1. Epist. ad Thimoth. cap. 1. Vbi Paulus ait: *Finis autem præcepti est charitas, &c.* Et ideo S. Thom. 2. 2. quæst. 44. art. 1. sic docuit: *Finis autem spiritualis vitæ est, ut homo uniaturo Deo, quod fit per charitatem; & ad hoc ordinantur sicut ad finem omnia, quæ pertinent ad spiritualem vitæ.* Unde Apostolus dicit 1. ad Thimoth. 1. *Finis præcepti est charitas de corde puro, &c.* Et S. Anselmus in hunc locum Pauli ait: *Omnis itaque præcepti finis est charitas, id est, ad charitatem refertur omne præceptum.*

17. Obijciens. Propter reliqua præcepta servanda, necessarium est, quod homo frequenter exerceat actus dilectionis Dei: ergo iam non erit obligatoria per se frequentia actuum dilectionis Dei, sed propter reliqua præcepta servanda: ergo inutile est hoc argumentum ad probandam obligationem per se, eliciendi frequenter actus charitatis erga Deum.

38. Respondeo distinguendo antecedens. Propter reliqua præcepta servanda [tamquam propter finem,] nego; [tamquam propter executionem mediorum, quæ assumuntur firmitus, cum imperantur ab intentione efficaci finis,] concedo. Quæ distinctio clare constat in quolibet intensione finis, & electionis mediorum. Quis enim dubitet, finem intendi per se & propter se; media autem executioni mandari propter finem? Et tamen quia actus intentionis finis imperat, & impellit ad electionem, & executionem mediorum; qui vult ardentem aggredi executionem mediorum, præceptive si hæc sint ardua, considerat; quantum intersit consecutio finis, & renovat intentionem eiusdem finis, ut facilius & firmitus moveatur ad exequenda media. Et cum hæc ita sint, non propterea didicimus,

Kk 2 finem

finem esse propter media, sed renovari intentionem finis. ut firmiter ponantur media, ut tandem cum effectu consequamur finem.

39. Ita contingit in eo, qui vult Romam petere ad obtinendam dignitatem, tamquam à se intentam. Qui cum deterretur periculis itineris, & alijs difficultatibus, considerat utilitatem eius dignitatis, & renovat intentionem illius, ut firmiter moveatur ad superandas difficultates mediorum, quæ tandem ad dignitatem obtinendam diriguntur. Et ideo quamvis renovetur semel, & iterum intentio, sive desiderium dignitatis in ordine ad superandas ardentius difficultates mediorum; non dicitur, quod dignitas appetitur propter media, sed ipsam dignitatem appeti per se, & propter se; & media ipsa propter dignitatem.

40. Eodem modo contingit circa præcepta, & charitatem erga Deum. Nam cum ista Charitas sit finis, & reliqua præcepta sint media, prodest magnopere, & quamdoque necesse est, actum dilectionis Dei repetere, ut homo facilius vincat difficultates præceptorum, est enim efficax impulsivum ad vincendas difficultates præceptorum desiderium placendi Deo: sed non propterea actus charitatis erga Deum est medium ad servanda præcepta, proprie loquendo; quia tandem præfata præcepta diriguntur ut media ad dilectionem Dei.

ARTICVLVS V.

Observationes aliquæ pro maiori claritate doctrinæ traditæ.

SVMMARYM.

Possunt impleri præcepta sine relatione actuali ad charitatem. n. 41.

Possunt dari opera virtutum moralium supernaturalium sine actuali relatione ad charitatem. n. 42.

Et in quo differant virtutes morales naturales à supernaturalibus. Ibidem.

Actum charitatis eliciunt, qui observant mandata Dei, quia sunt mandata ipsius. n. 43.

Qui diligit proximum, quia præceptum Domini est, elicit actum charitatis. n. 44.

41. **O**bserva primo, licet dicamus, esse necessariam frequentiam actuum dilectionis Dei ad servanda diuturno tempore præcepta, & servandi se securum à violatione præceptorum, non inde recte inferri, quod numquam possit impleri præceptum, nisi cum formali & actuali relatione ad charitatem erga Deum: potest enim impleri sine illa. Sicut, licet candidatus dignitatis arripiat iter arduum Romam versus, motus ex intentione dignitatis, quam ambit; adhuc potest illud iter aggredi independenter ab ea intentione. Solum enim dicimus, necessarium esse repetere actus dilectionis Dei, ut per intentionem finis impellatur ad servanda præcepta tanquam media, quamvis hæc possit aliquando implere sine intentione eius finis. Non tamen potest moraliter omnia implere diuturno tempore, neque vincere difficultates illorum, nisi frequenter eliciat actus dilectionis Dei, sive desiderij placendi Deo.

42. Observa secundo, etiam nostram doctrinam longe abesse ab opinione eorum, qui dicunt, nullum esse opus virtutis moralis supernaturalis, nisi habeat formalem & actualem relationem ad actum dilectionis Dei, sive nisi ab hoc actu imperetur actus virtutis moralis supernaturalis. Etenim, ut optime dicitur P. Suarez lib. 2. P. 1. de necessitate gratiæ cap. 16. num. 10. in

in hoc differunt virtutes morales naturales à supernaturalibus; quod naturales respiciunt pro motivo honestatem secundum conformitatem ad naturam rationalem, sive ad rationem naturalem; supernaturales vero respiciunt pro motivo honestatem per conformitatem ad naturam rationalem provt illustratam lumine supernaturali. Iustus ergo qui patientiam habet, quia lumine fidei supernaturalis cognoscit esse bonam, & honestam; quamvis illam non referat actualiter ad charitatem erga Deum, bonum opus facit, & moritorium aeternae vitae. Erit autem multo melius, & magis meritorium, si fiat cum relatione actuali ad dilectionem Dei; sive quia fide docetur esse opus Deo placitum; quia sic est actus charitatis, & per illud opus patientiae relatum actualiter ad placitum, & dilectionem Dei, partim impletur preceptum eliciendi frequenter actum dilectionis Dei.

43. Observa tertio, sicut diximus, elicere actum dilectionis Dei eos, qui observata mandata, ex eo motivo, quia placita sunt Deo, sive vt per observationem eorum placeant Deo; ita etiam elicere actum dilectionis Dei eos, qui observant Dei mandata, quia sunt mandata ipsius Dei; nam in hoc quod sint mandata Dei, continetur, quod sint placita, & grata Deo. Ita discipulus ille, quem diligebat IESVS, & qui Iesum diligebat (vt refert S. Hieronymus in epistola ad Galatas lib. 5. cap. 6.) *Nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc: [Filioli diligite alterutrum] tandem discipuli, & fratres, qui aderant, tadio affectu, quod eadem semper audirent, dixerunt. [Magister, quare semper hoc loqueris?] Qui respondit dignam Ioanne sententiam: [Quia preceptum Domini est; & si solum fiat, sufficit.]*

44. Ex quo inferitur, quod qui

diligit proximum, quia preceptum Domini est; elicit actum dilectionis Dei; alias non dixisset Ioannes: *Et si solum fiat, sufficit*: quia ad perfectionem, quam Ioannes consulebat discipulis, non sufficit dilectio proximi sine dilectione Dei. Sic etiam art. 4. notavi circa illa verba, *si precepta mea servaveritis, manebitis, in dilectione mea*; in sensu formali ita intelligi posse, [si servaveritis precepta, quia mea sunt, manebitis in dilectione mea, diligentes me.]

CAPVT III.

Discutitur quaestio appendix, an lapsus in peccatum lethale teneatur statim elicere actum charitatis, si non confitetur illico?

ARTICVLVS I.

Referuntur sententiae, & nostra proponitur, primaque eius pars roboratur.

SYMMARIVM.

Dictio [statim] non intelligitur de instanti physico, sed moraliter. n. 45.

Communis sententia est, peccantem non teneri statim ad contritionem, neque ad suscipiendum Penitentiae Sacramentum. n. 46.

Quatuordecim Authores asserentes teneri statim ad contritionem, vel ad Sacramentum Penitentiae. n. 49.

Media sententia eligitur, quae habet duas partes. n. 48.

Preceptum contritionis non obligat statim ex generali ratione Penitentiae. n. 49. Neque ex lege iustitiae. n. 50.

Neque ex lege charitatis. n. 51.

Cum